

На музичній хвилі Еллади

В обласній філармонії відбувся концерт у рамках фестивалю Днів грецької культури в місті Харків. Фестивалю вже більше 20 років - він народився за ініціативою громадської організації Харківське міське товариство греків «Геліос» .

У зв'язку з пандемією відвідування філармонії строго регламентувалося - публіка – члени грецької громади Харкова і гості з Одеси, Києва, Маріуполя та Дніпра - проходила в зал, в основному, за запрошеннями. Мене, як майбутнього музикознавця, привернула тема, яку організатори вечора винесли в його назву: «Музика Греції від Візантії до наших днів». Одним разом охопити багатовікову історію малознайомих для мене культури, почути музикантів з Афінської консерваторії - заради цього варто було постаратися і здобути заповітне запрошення.

Знайомство з буклетом викликало спочатку подив - де ж в програмі концерту очікувана «історична перспектива», де сходження від глибокої старовини часів Візантійської імперії до новітніх музичних стилів? Забігаючи вперед, скажу, моє здивування протягом вечора поступово зникало, ставало ясно, що мова не йде про якийсь «історичний концерт», антологію грецької музики від минулого до дня теперішнього. Організатори вирішили показати різні пласти грецької культури - традиційно-народні та «художні», професійні. Причому показати не послідовно, а в «розбивку», з історичними поверненнями і випередженнями.

В результаті вийшла свого роду «розосереджена картина» музики Греції, в якій вільно перепліталися старе і нове, музика, що відображала вплив романтичної європейської культури і новітня музика грецького модернізму 20 - початку 21 століття.

«Харківська Греція» в першому відділенні відкрилася виступом танцювального колективу «Армонія», яким керує голова товариства «Геліос» Катерина Шевченко. Як багато можуть сказати про грецький народ і його ментальності традиційні танці. Яскраві національні костюми, ця статність, гідність, яке відчувається в пластиці рухів, а ще улюблені переходи від плавного, уповільненого кроку до енергійного «втоптування», вигадливі кружляння в хороводі. Враження посилило поява вокалістки, Катерини Курдиновської, лауреатки X Міжнародного конкурсу грецької пісні імені

Т. Каци, учасниці народного вокального ансамблю «Муравський шлях», випускниці ХНУМ ім. Котляревського, яка додала експресивних фарб в темпераментне танцювальне дійство.

Завершили перше відділення Наталія Полікарпова (сопрано) і Ірина Денисенко (фортепіано) - лауреати міжнародних конкурсів, доценти ХНУМ ім. Котляревського. Вони представили цілий блок вокальної музики двох грецьких композиторів 19 та 20 століть.

Один з них - Ахіллес Миколайович Алферакі - уродженець Харкова. Здобув освіту на історико-філологічному факультеті Московського університету, паралельно захопився вивченням теорії музики. Його романси - цікавий зразок сплаву українських і грецьких традицій, сприйнятих під впливом європейського романтизму.

Наталія Полікарпова, володарка сильного, красивого голосу, тонко відчула і передала цю головну камерно-ліричну інтонацію, характерну для стильової манери автора. Були виконані 6 романсів на вірші російських і німецьких поетів - Н.Нікітіна, А.Фета, Д. Мережковського, А. Голєніщева-Кутузова, Г. Гейне, Й. Гете. 3 романси з циклу «Магічні трави» Маноліса Каломіріса у виконанні Н. Полікарпової та І. Денисенко дали можливість познайомитися з музикою, яка виросла на грецькій землі.

До слова, Каломіріс теж деякий час жив в Харкові, викладав фортепіано у музичній школі-гімназії Д. Д. Оболенської, саме в ті роки написав перший значний твір - Сюїту для оркестру. До приїзду в Харків навчався у Відні, але то були лише епізоди життя, основну частину якого він провів на рідній землі. Працював в Афіньській консерваторії, був ректором в створеній ним Еллінській консерваторії та, очолював оперний театр. Він вважається засновником новогрецької музичної школи. В його списку

композиторських опусів є і опери, і симфонії та твори інших оркестрових жанрів, камерна музика.

На відміну від вокального стилю Алферакі, Каломіріс говорить вже більш новою музичною мовою. І хоча ще зберігається романтична безпосередність, щедрий ліризм, але його романси вже ближче до того роду вокальних п'єс, які прийняті називати «віршами в музиці», маючи на увазі тонку декламаційність, розвинену, досить складну фортепіанну партію.

Цикл «Магічні трави» Каломіріса не втрачає своєї сили вже понад століття. Музикознавець Георгій Леоцакос впевнений, що «...це більше ніж цикл пісень, це невеличкі замальовки, короткі симфонічні вірші. Вони передають легенди, які народжуються з поєднання народних традицій та реальної історії.»

З великим нетерпінням очікувалося друге відділення, в якому виступали музиканти з Греції, професори Афінівської консерваторії – співачка Іріні Циракіді, віолончеліст та виконавець на класичній критській лірі Йоргос Калудіс та піаністка Христина Панделі.

Несподіваний сюрприз для слухачів приготував Йоргос Калудіс. Виконавши на віолончелі авторський твір, він раптом відставив убік віолончель і показав публіці незвичайний інструмент. Моє нетерпляче бажання «почути Візантію» нарешті здійснилося. Звісткою з далекої епохи стала ліра, не та грецька ліра, яку ми звикли бачити на ілюстраціях з історії стародавньої Греції, а критська - триструнна, смичкова. Починаючи з візантійських часів і до цього дня - це найпопулярніший народний інструмент на острові Крит, його звуковий символ. Але наш гість представив не традиційний інструмент, а вдосконалений ним самим - музикант додав четверту струну (віолончельна «до»), щоб перетворити ліру в маленьку віолончель. На цьому древньому і одночасно новому, модернізованому інструменті Лейбл DNA Label Records та Йоргос Калудіс записали диск «J.S.BACH: Сюїти для віолончелі на критській лірі».

Тембр чотириструнної ліри зачаровував своєю незвичністю, несхожістю зі звучанням будь-яких інших струнно-смичкових інструментів. Глибокий, немов той, що пробивається з таємничих тисячолітніх глибин, він одночасно приваблював м'якістю, благородством тону.

Великий успіх мала піаністка Христина Панделі - відомий в країні популяризатор сучасної грецької музики. В її виконанні прозвучала композиція сучасної грецької композиторки Елені Агнастопопулу «Небесний

танець», в котрій народні джерела оригінально поєднувались з елементами музичного авангарду – імпресіонізму, неоромантизму.

Коронним номером концерту став виступ оперної співачки Іріні Циракіді. Разом з Христіною Панделі та Йоргосом Калудісом вона виконала вокальний цикл Янніса Константінідіса «Двадцять пісень грецького народу», в якому розкрито різні, контрастні боки народного побуту Греції - від простодушних веселоців до образів страждання, душевної муки. Цей цикл створювався протягом 10 років (1937-1947) і написаний для голосу та симфонічного оркестру. Грецькі музиканти настільки захопилися цим твором, що представили публіці свою версію цього твору, замінивши оркестр почерговим використанням віолончелі та критської ліри та супроводом фортепіано. Народні пісні в такій інтерпретації знайшли більш камерний, тонко психологічний характер.

Концерт завершився під тривалі овації залу, публіка бісірувала, наполегливо вимагаючи продовження. І вечір продовжився. Іріні Циракіді несподівано, вийшовши в зал і взявши за руки сидячих в перших рядах слухачів, залучила, «закрутила» їх в хороводі, супроводжуючи хід співом. І треба було бачити, з яким зусиллям ведуча концерту Ольга Губко змогла нарешті заспокоїти розпалену публіку і оголосити про завершення концертної програми.

Повертаючись додому, я намагався зібрати до купи свої враження, думки. Так, уявлення про грецьку музику, її минуле та сьогодення, нехай контурно, ескізно, але дещо прояснилося. Але думав я й про інше. Все-таки, парадоксально, що Греція, колыска європейської цивілізації, яка подарувала їй демократію, філософію, основи наук і мистецтв, незабаром зійшла з історичної магістралі, розчинившись спочатку в Римській імперії, потім у Візантії, переживши століття Османського панування. І тільки 200 років тому, в 19 столітті здобула незалежність.

З того часу грецька музика, як і література, образотворче мистецтво та ін., починає формувати свої школи, пробиваючись крізь потужний вплив тепер вже європейського мистецтва. До честі грецьких композиторів, яких пощастило почути на концерті, можна помітити, що власне грецький колорит, національно своєрідний характер звучання не гасне під тиском європейських традицій. Грецькі музиканти змогли в стислі терміни освоїти закордонний музичний досвід, з'єднавши його зі своїми фольклорними витоками, а в ХХ столітті - вийти на передній план розвитку музичної творчості. Кому зараз не відоме ім'я феноменальної Марії Каллас, або імена композиторів Мікіса Теодоракіса, Вангеліса. А Яніс Ксенакіс? Це ж один з лідерів сучасного світового авангарду! А ще знаменита Афінська консерваторія, що відзначає цього року своє 150-річчя!-- вона сьогодні приваблює молодих музикантів з різних країн ...

Наступного дня після концерту на майстер-класах, проведених в університеті мистецтв, гості з Еллади говорили про незавершеність процесу формування грецької композиторської та виконавської шкіл. Але і в цій незавершеності хіба не відчувається передвістя розквіту, близькості класичної фази розвитку? І це вже значний результат ...

«Співати потрібно душею...» - так завершила свою розповідь про таємниці вокальної майстерності Іріні Циракіду. Цю душу, грецьку душу, музиканти з Афін широко відкрили своїм українським друзям. А ми з нетерпінням будемо чекати нових зустрічей з музикантами - вісниками легендарної Еллади.